

Crna Gora
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Broj: 014/2-16/90

Podgorica, 12. septembar 2014.

IZVJEŠTAJ

o učešću delegacije Crne Gore, predvođene predsjednikom Vlade Milom Đukanovićem, na Konferenciji o Zapadnom Balkanu, Berlin, 28. avgust 2014. godine.

Delegacija Crne Gore, na čelu sa predsjednikom Vlade Milom Đukanovićem, učestvovala je na Konferenciji o Zapadnom Balkanu koja je, pod pokroviteljstvom njemačke Savezne vlade, održana u Berlinu 28. avgusta 2014 godine. Delegaciju su činili: potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Igor Lukšić; ministar ekonomije Vladimir Kavarić; glavni politički savjetnik predsjednika Vlade Milan Roćen; savjetnik predsjednika Vlade za vanjsku politiku Nebojša Kaluđerović; savjetnik predsjednika Vlade za odnose s javnošću Andrijana Vukotić; ambasador Crne Gore u SR Njemačkoj Vera Kuliš; I sekretar u Ambasadi u Berlinu Irena Prelević; direktor Direktorata za transformacije i investicije u Ministarstvu ekonomije Ivan Bošković i savjetnica u Direktoratu za transformacije i investicije u Ministarstvu ekonomije Nevena Kaluđerović.

Sastanci su održani paralelno na nivou predsjednika vlada u Bundeskancleramt, na nivou ministara vanjskih poslova u Vili Borsig, a ministri ekonomije sastali su se u Ministarstvu ekonomije i energetike.

Plenarno zasijedanje predsjednika vlada bilo je podijeljeno u dva dijela. U prvom dijelu razgovarano je o otvorenim političkim pitanjima u regionu Zapadnog Balkana, dok se u drugom dijelu diskutovalo o regionalnoj saradnji i evropskoj perspektivi regiona.

U okviru teme otvorenih pitanja u regionu Zapadnog Balkana tretirana su pitanja dijaloga Beograda i Prištine, funkcionalnosti Bosne i Hercegovine, kao i spor Grčke i Makedonije u vezi sa imenom Republike Makedonije. Posebno je pozdravljen doprinos EU procesu normalizacije odnosa između Srbije i Kosova i u tom kontekstu pozdravljena rukovodeća uloga visoke predstavnice EU Ketrin Ešton i istaknuta pomoć SAD i drugih država, a posebno podrška Njemačke.

Sve direktno zainteresovane strane su iskazale spremnost za promptno rješavanje otvorenih pitanja u kontekstu daljeg približavanja EU, putem bilateralne i regionalne saradnje i međusobnog uvažavanja. Posebno je naglašena važnost rješavanja spora u

vezi sa imenom Makedonije kako bi se što skorije deblokirali integracioni procesi ove države u NATO i EU. Kancelarka Merkel je pozdravljajući dosadašnji progres koje su ostvarile države regiona istakla spremnost Njemačke da pomogne ubrzavanje procesa integracije država Zapadnog Balkana u EU.

U drugom dijelu plenarnog zasjedanja, akcenat je bio na evropskoj perspektivi zemalja Zapadnog Balkana i **važnosti regionalne saradnje u procesu pridruživanja**. Predsjednik EK **Žoze Manuel Baroso** i kancelarka Merkel su dodatno naglasili da je članstvo država ZB u EU **zajednički politički, ekonomski i geostrateški cilj čije ostvarenje zavisi od brzine kojom će zemlje ZB sprovesti neophodne reforme koje imaju za cilj prije svega uspostavljanje vladavine prava i dobro upravljanje javnim finansijama**.

Predsjednik Vlade Crne Gore Milo Đukanović je istakao kako je inicijativa Njemačke o održavanju Konferencije još jedan pokazatelj spremnosti i otvorenosti i Berlina, ali i Brisela, za saradnju sa Zapadnim Balkanom. Naglasio da su zemlje napravile značajan iskorak, ali i da je **potrebno više podrške iz evropskih metropola, jer je među stanovništvom prepoznata određena doza razočarenja u EU**. Precizirao je da bez čvrstog okvira vladavine prava nema uslova ni prostora za nove investicije, a time ni dinamičnog ekonomskog rasta države, kao i da se, istovremeno, bez intenzivnijih ulaganja i otvaranja perspektiva za nova radna mjesta i zbrinjavanje, posebno, mladih generacija, ne može očekivati njihova puna posvećenost učvršćivanju demokratije i vladavine prava. Sugerisao je, **takođe, da bi valjalo potencirati još jednu dimenziju EU - dimenziju njene odgovornosti za razvojno sustizanje Evrope od strane zemalja Regiona koji je najviše zaostao na evropskom kontinentu, a opet bez čije integracije nema ujedinjene Evrope**.

Tokom ovog dijela konferencije posebno je bilo riječi o razvojnoj saradnji i unaprjeđenju infrastrukture kao ključnim preduslovima budućeg sveukupnog ekonomskog napretka Regiona. Prezentirani su infrastrukturni projekti koji su od posebnog značaja za Zapadni Balkan, kao što su Jadransko – Jonski autoput, pruga Bar – Beograd, pruga Beograd – Sarajevo i sl. Istaknuta je i važnost valorizacije energetske potencijala, i posebno naglašena važnost uključenja i podrške EU pri realizaciji pomenutih projekata.

Konstatovan je evidentan razvoj Zapadnog Balkana i njegovo sve snažnije približavanje EU i zajednički ocjenjeno da je i sastanak u Berlinu još jedan korak u pravcu političke stabilizacije prilika na području Zapadnog Balkana, njegovog daljeg sveukupnog razvoja i približavanja Briselu.

Tokom radne večere, alumnisti i stipendisti „Alexander Humboldt“ i „Zoran Đinđić“ Fondacije iz zemalja učesnica Konferencije prezentirali su svoja zapažanja i iskustva u vezi sa dešavanjima u Regionu, njegovoj evropskoj perspektivi i očekivanjima od EU u narednom periodu. Predstavnik Crne Gore bila je Ivana Pejović (Telekom). *Na kraju sastanka usvojena je i Zajednička deklaracija predložena od strane organizatora Konferencije - SR Njemačke.*

Sastanak ministara vanjskih poslova otvorio je njemački ministar Frank Valter Štajnmajer. Štajnmajer je istakao da je Njemačka uvijek podržavala približavanje ZB EU, i to iz uvjerenja što u pitanju „perspektiva za suživot“. Takođe, naglasio da zemlje različito napreduju, ali da se ne spore oko ciljeva, a to su, između ostalog, *good governance*, vladavina prava, borba protiv korupcije i sloboda medija. Kazao da Konferencija treba da doprinese sagledavanju stanja „gdje stojimo danas, a gdje želimo, tj. možemo da budemo za četiri godine“.

Ministar vanjskih poslova BiH Zlatko Lagumžija podsjetio da se ove godine obilježava i 15 godina od osnivanja Pakta stabilnosti, posebno apostrofirajući značaj regionalne saradnje i kroz okvir Zapadnobalkanska šestorka. Ministar vanjskih poslova Makedonije Nikola Poposki ukazao da obrazovanje i ekonomija ključni izazovi za zemlje regiona, u kojima nije za očekivati uspjeh bez evropske priče, jednako kao što bilateralna pitanja zemlje ne mogu same riješiti. Kosovski ministar Enver Hodžaj prenio lični utisak da posljednjih godina postojao nedostatak interesa za ZB, posebno u kontekstu percepcije o zamoru od proširenja, te da Konferencija u Berlinu impuls novoj dinamici EU integracija. Posebno naglasio značaj vizne liberalizacije za Kosovo i apostrofirao da potrebna jasna politička agenda za ZB za narednih deset godina, što bi podrazumijevalo rješavanje bilateralnih pitanja, uz političku, ekonomsku i diplomatsku podršku EU, da regionu potrebna dinamika, a ne status quo, koji bi mogao da ugrozi njegovu stabilnost i progres. Ministar spoljnih poslova Srbije, Ivica Dačić ocijenio da EU na ZB popularnija nego u samoj EU, istovremeno rekavši da EU za region predstavlja kohezioni faktor. On je naglasio da Beograd vodi pragmatičnu spoljnu politiku i ukazao na iskorak koji do sada ostvaren. Rekao da novi pristup EK potrebno iskoristiti za cjelokupne reforme, te da EU integracije najbrži put ka postizanju standarda.

Komesar za proširenje Štefan File je upozorio da investicije ne nastaju u Briselu, već za privlačenje istih potrebno stvoriti uslove u regionu kroz jačanje vladavine prava i drugih okvirnih uslova, što, prema njegovim riječima, jedini put za održivi razvoj. Rješavanje bilateralnih pitanja, kazao File, treba da ide „ruku pod ruku sa pomirenjem“, kao što postoje pored međusobnih bilateralnih tema i pitanja između kandidata i EU, koje treba riješiti. Vesna Pusić je ukazala na napore koje Hrvatska, bilateralno i multilaterlano, ulaže kako bi region bio na agendi, rekaviši da bio evidentan izvjestan „zamor od Balkana“, te da inicijativa Njemačke u tom smislu ohrabruje. Albanski ministar Ditmir Bušati istakao da najvažniji zadatak da se mir u regionu transformiše u uspješnu priču.

Ministar Lukšić podsjetio da se među mnogim jubilejima ove godine obilježava i deset godina od EU i NATO proširenja. Podsjetio da Crna Gora postigla dobar progres i da tokom naredne – 2015 očekujemo odluku/poziv za prijem u NATO, što će značiti još jedan važan iskorak u jačanju stabilnosti regiona. Ocijenio da ne mogu zemlje regiona same da budu nosioci mega-projekata, da potrebne infrastrukturne investicije za privredni razvoj, što će s druge strane olakšati i podstaknuti cjelokupan reformski proces, te ukazao na važnost valorizacije mogućnosti i sredstava EU, EBRD i dr.

Tokom plenarnog zasjedanja ministara ekonomije, kojim predsjedavao vice-kancelar i ministar ekonomije i energetike SR Njemačke Sigmar Gabriel, razmatrana pitanja energetike i saobraćajne infrastrukture.

Ministar ekonomskog razvoja, trgovine i preduzetništva Albanije *Arbet Ahemtaj* naglasio značaj realizacije projekta Trans-jadranskog gasovoda (TAP) kao i Jadransko-jonskog gasovoda (IAP) sa akcentom na to da "izgradnja gasovoda ne označava samo sigurnije snabdijevanje energijom, već pozicionira Albaniju na veoma važno mjesto na mapi energetske bezbjednosti istočne Evrope." Dodao da se energetska sigurnost i snabdijevanje može osigurati jedino u uslovima stabilnosti i povezivanja svih zemalja. Ministar za spoljnu trgovinu i ekonomske odnose Bosne i Hercegovine *Boris Tučić* mišljenja da su izgradnja TAP i IAP gasovoda od velikog značaja, jer bi tako BiH ostvarila snabdijevanje gasom iz više pravaca, a ujedno pribavljala korist od tranzitnih taksi koje bi uticale na povoljnije cijene gasa krajnjim korisnicima. Dodatno, ocijenio da je potencijal BiH, ali i drugih zemalja Regiona u hidro-energiji.

Ministar finansija Kosova *Besim Beqaj* izjavio da je za Kosovo od posebne važnosti unaprjeđenje putne infrastrukture, u prvom redu prema Albaniji, a potom i prema Makedoniji. On je takođe saglasan da je poboljšanje regionalne saobraćajne mreže, kao i integracija energetske tržišta, uz kontinuirane reforme s ciljem unaprjeđenja poslovnog ambijenta, preduslov za privlačenje novih SDI.

I ministar privrede Republike Hrvatske *Ivan Vrdoljak* ukazao na važnost realizacije projekta TAP, naglašavajući da isti od izuzetnog značaja ne samo sa Hrvatsku, već i za Crnu Goru i za Bosnu i Hercegovinu. Posebno istakao dobru energetske povezanost država Zapadnog Balkana, dodajući da se "u smislu infrastrukturnog razvoja nikada ne treba razmišljati nacionalno, već regionalno." Ipak, apostrofirao da je za dalji razvoj i sprovođenje u djelo planiranih projekata neophodno više "privatnih finansijskih sredstava i investitora."

Potpredsjednik Vlade Makedonije za ekonomska pitanja *Vladimir Peševski* iznio stav da balkanske zemlje moraju imati jedinstvenu strategiju ukoliko žele da budu atraktivnije na većem tržištu. Naglasio da je Makedonija posvećena poboljšanju saobraćajne infrastrukture, što prvenstveno uključuje Koridor 10. Kada je riječ o energetici, Peševski ponovio da je Skoplje planiralo i pripremilo Strategiju u vezi sa gasovodom koji će povezivati više susjednih zemalja, kako bi se cjelokupni region učinio novim energetske čvorištem Evrope."

Ministar ekonomije Crne Gore *Vladimir Kavarić* ukazao na neophodnost produbljivanja regionalne saradnje primarno u oblastima energetske i putne infrastrukture. On je potencirao regionalni značaj projekta izgradnje IAP kao "logičnog nastavka" projekta TAP. Ukazao i na realizaciju projekta izgradnje podvodnog kabla između Crne Gore i Italije, dodavši da je to od velike važnosti ne samo za ekonomije regiona nego i šire. U cilju unaprjeđenja saobraćajne povezanosti, naglasio važnost saradnje sa evropskim partnerima u cilju izgradnje putne infrastrukture koja će povezivati zemlje Zapadnog Balkana, a ujedno i Region sa ostatkom Evrope.

Na kraju, ministar Kavarić ocijenio da je susret u Berlinu korak ka jačanju i produbljivanju saradnje zemalja Regiona sa evropskim partnerima i, s tim u vezi, podsjetio na predstojeću regionalnu Konferenciju pod nazivom "Ekonomija - osnov povezivanja zemalja Zapadnog Balkana" koja se 24-25. septembra o.g. održava u Budvi.

Ministar za privredni razvoj i tehnologiju Republike Slovenije *Metod Dragonja* istakao važnost energetike za sve zemlje u Regionu, pa time i Sloveniju, i detaljnije predstavio energetska strategija Ljubljane, sa fokusom na obnovljive izvore energije i hidro-energiju, za koju ta država ima velike potencijale. U kontekstu saobraćajne infrastrukture, on posebno naglasio zainteresovanost za željezničko povezivanje prugom od Ljubljane do Minhena pa dalje do Istanbula.

V.d. ministra za privredni razvoj Srbije *Dušan Vujović* uvjeren da je skup u Berlinu veliki napredak sa aspekta komunikacije i saradnje zemalja Zapadnog Balkana. On je posebno ukazao na važnost realizacije značajnih infrastrukturnih saobraćajnih projekata, uključujući i Koridor X, čime će se obezbijediti konkretan doprinos sveukupnoj promociji Regiona.

Ministri Zapadnog Balkana promovisali ideju organizovanja "Road-show" u saveznim njemačkim pokrajinama, konstatujući da to dobra prilika za predstavljanje konkretnijih investicionih mogućnosti.

Takođe, saglasni da po pitanju energetskih projekata, ali i infrastrukturnih i saobraćajnih, zemlje Regiona pojedinačno posmatrano, nijesu u mogućnosti samostalno investirati u realizaciju istih, već da potrebno intenzivirati međusobne razgovore u cilju definisanja zajedničkih projekata koji će se, potom, uobičajenom procedurom, kandidovati za finansijsku podršku od strane EU ili drugih međunarodnih (finansijskih) institucija. Opšti zaključak Konferencije da su regionalni pristup i zajednički projekti rješenja za sve zemlje Regiona.

U okviru cjelokupnog programa Konferencije na nivou ministara ekonomije, pored radnog ručka (koji održan u formatu 1+0) i plenarnog zasjedanja resornih ministara, održana i Investiciona konferencija koju otvorio njemački vice-kancelar Sigmar Gabriel.

On je ukazao na značaj okupljanja ministara Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Hrvatske, Makedonije, Crne Gore, Srbije, Slovenije u cilju razmatranja mogućnosti daljeg unaprjeđenja regionalne saradnje i podsticanja realizacije zajedničkih projekata. U tom kontekstu, posebno ocijenio važnim održavanje kontinuiteta sastanaka u ovom formatu, koji će tokom 2015. biti održan u Austriji, a potom i u drugim zemljama EU.

Osvrnuo se na činjenicu da se Konferencija održava u svijetlu obilježavanja 100 godina od izbijanja I Svjetskog rata, te da su zemlje JIE, nakon svoje burne prošlosti i iskustava represije i rata, uspjele da postanu demokratske države. U tom kontekstu, podstakao dalje reformske procese i ohrabrio evropsku perspektivu zemalja Zapadnog Balkana. Podsjetio i na "obećanje" iz Soluna dodajući da pristupanje EU nije proces koji se odvija po automatizmu, već je rezultat dugogodišnjih i dalekosežnih reformi,

primarno u ekonomskoj politici. To će, naglasio on, doprinijeti snaženju Unije i njejoj boljoj konkurentnosti u svijetu. Ponovio da danas suočeni sa napretkom drugih regiona i zemalja, prije svega Kine, Indije, zemalja Latinske Amerike i da će Evropa morati uložiti veće napore u svojoj budućoj konsolidaciji, definisanju i zastupanju jedinstvenog stava i zauzimanju uloge globalnog igrača.

U nastavku, apostrofirao da Regionu potrebno više investicija koje će obezbijediti trajan podsticaj za razvoj zemalja te precizirao tri glavne strateške oblasti djelovanja: *povećanje investicija, povećanje izvoza energije, uključujući posebno pouzdan i predvidljiv i efikasan energetske okvir - transport i infrastruktura, te poboljšanje sistema obrazovanja.*

U zaključku, Gabriel ohrabrio dalja ulaganja njemačkih kompanija u zemlje našeg Regiona, navodeći da je u poslednjem izvještaju Udruženja njemačkih privrednih i industrijskih komora – DIHK konstatovano da čak 85% kompanija koje su investirale u Region zadovoljne dosadašnjim iskustvima, što potvrđuje da su njihove poslovne odluke bile ispravne.

Nakon njegovog izlaganja, uslijedile su dvije panel diskusije pod nazivima: „Energetika, tehnologija i infrastruktura – ekonomska saradnja u Regionu“ i „Promovisanje zapošljavanja, mala i srednja preduzeća, investicije“. Tokom istih, koje moderirali Rainer Lindner, izvršni direktor Istočnog odbora njemačke privrede (OA) i Volker Treier, potpredsjednik Udruženja njemačkih privrednih i industrijskih komora (DIHK), resorni ministri ukratko informisali o aktuelnim kretanjima u zemljama Regiona, preprekama i izazovima sa kojima se susrijeću, ali i mogućnostima dalje međusobne, kao i saradnje sa Njemačkom i EU, u cilju realizacije zajedničkih energetske, infrastrukturnih, saobraćajnih i drugih projekata regionalnog, ali i evropskog karaktera i značaja.

Ocjena

Značaj Konferencije u prvom redu što potvrdila angažman i interes Njemačke za region, i podršku Savezne Vlade evropskim i euroatlantskim integracijama zemalja aspiranata. Berlin će, tokom narednog četvorogodišnjeg perioda, zadržavanjem vlasništva nad ovom inicijativom, nezavisno od toga što će domaćini sljedećih konferencija biti druge zemlje, pomno politički pratiti razvoj regiona i zavisno od ukupnog međunarodnog kontekstu imati ambiciju da se, na liniji ranijih pokušaja, aktivno uključi u pokušaj rješavanja nekih pitanja regiona.